

NEVARNI PLAZOVI, KI JIH NE POZNAME

PAVLE ŠEGULA

Nizke temperature novembra in decembra leta 1988 so zbujaile misel, da se nam ponuja huda zima; na tihem se je ponujala misel, da »mora po daljšem presledku enkrat spet priti do zime, ki bo zaropotala s plazovi.«

No, smo na južni strani Alp in tej je bilo lansko zimo s snegom temeljito prizanešeno. Ne samo pri nas, marveč po vsej Evropi.

Na Kredarici* je novembra 1988 padlo vsega skupaj 25 cm snega, ki pa je že do 28. novembra skopnel.

V prvih treh tednih decembra se je naletelo še 83 cm snega, konec meseca je snežna odeja merila 30 cm, januarja pa se je znižala na dobrih dvajset. Tega meseca je padlo — reci in piši — 1 cm novega snega, ki je skupaj s staro snežno odejo skopnel do 22. februarja. Naslednje dni je zmerno snežilo; do konca meseca februarja se je naletelo 89 cm snega, snežna odeja pa je zadnji dan februarja merila 80 cm.

Marca je snežilo pogosteje; vsega skupaj je padlo 117 cm snega, večina pred koncem koledarske zime. Debelina snežne odeje pa se je pridno tanjšala in je znašala 30. marca 80 cm.

Aprila so se nebeške zatvornice že malce razmaknile; padlo je 224 cm snega, snežna odeja se je zredila na 205 cm.

Tudi maja je še 12 dni snežilo; padlo je 125 cm snega, snežna odeja pa je merila 115 cm.

MALO SNEGA, MALO ŽRTEV

Vsi se spominjamo, da so ljudje do konca lanskega februarja romali po najvišjih gorah Julijcev in Kamniško-Savinjskih Alp kot poleti; plazov ni bilo, niti ni bilo zasutih, in kljub snežnim padavinam, ki so sledila kasneje, ne vemo za noben plaz, ki bi zajel ljudi. Iz podatkov T. Vrhovca nam je znan le plaz v Bohinjskih gorah, ki je mladincem-tečajnikom zasul nekaj smučiči.

Suša s snegom je prizadela načrte podkomisije za plazove, ki prvič v svojem obstoju ni izvedla nobenega tečaja, niti že utečenega dneva varstva pred snežnimi plazovi. Dokler snega ni bilo, ni bilo možnosti za praktično delo, kasneje pa je bila snežna odeja premalo reprezentančna in neprimerna celo za izvedbo tečaja lavinskih pslov.

Grobo rečeno je bilo podobno vsepovsod v Evropi, kar se je najbolj očitno pokazalo v statističnem pregledu smrtnih žrtev plazov.

Na zasedanju Komisije za reševanje iz plazov IKAR (KSP-IKAR) smo ugotovili, da tako malo žrtev (82) ni bilo že od leta 1974.

Našteli smo kar sedem držav, kjer ni bilo niti ene žrtve (gre za države, kjer plazovi tudi sicer ne jemljejo hujšega krvnega davka). Sicer pa stvar najbolj oriše preglednica.

Iskanje zasutega v plaz: seveda se je najidealneje dela lotiti takoj po nesreči

Država		Planinci		Smučarji		V hišah, na cestah	Drugi	Mrtvih	Lavin. psov	Nesreč
		brez smučí	na smučeh	zunaj smu- čišča	na smu- čišču					
Anglija		—	—	—	—	—	—	—	51	—
Avstrija		3	4	6	—	—	1	14	246	20
Bolgarija		—	—	—	—	—	—	—	30	—
Češkoslovaška		—	—	—	—	—	—	—	14	—
Francija		6	1	10	—	—	—	17	155	?
Italija in J. Tirolska		6	4	1	—	—	—	11	90	12
Jugoslavija		—	—	—	—	—	—	—	34	—
Kanada		1	1	2	—	1	1	6	1	45
Liechtenstein		—	—	—	—	—	—	—	8	—
Norveška		1	—	—	—	2	1	4	100	?
Poljska		—	—	—	—	—	—	—	14	—
Španija		7	—	—	—	—	—	7	3	?
Švica		5	2	5	1	—	3	16	308	25
ZDA		2	4	—	—	—	1	7	40	?
ZRN		—	—	—	—	—	—	—	47	—
Skupaj	število	31	16	24	1	3	7	82	1141	?
	odstotkov	38,00	19,50	29,30	1,20	3,60	8,40	100,00	—	—

Iz podatkov spet povzamemo, da smrt s plazovi najhuje kosi med smučarji. Na prvem mestu so turni smučarji, slede jim smučarji z obrobij organiziranih smučišč. Eno žrtev si je plaz vzel kar na urejeni progi — po krivdi varnostnikov, ki niso poskrbeli za zadostno zaporo, ko so odstrelili plaz. Njihova krivda pa je manjša, saj je bil plaz nenavadno velik in dotlej še nikoli ni segel tako daleč.

Tovariši iz italijanske GRS so orisali nesrečo na strminah Gran Zeburja, kjer je 24. julija 1989 zdrsnila naveza štirih mož ter pri tem (verjetno) sama sprožila manjši plaz. Čeprav so se alpinisti med drsenjem ustavili na položnejšem delu pobočja, jim plaz ni dovolil oddiha ter je vse skupaj odplaknil nadaljnjih 400 metrov globoko. Vsi štirje so umrli za posledicami nesreče. Primer je poučen za vsakogar, ki zahaja v ledeniške gore; posebej tudi za naše skupine in naveze, ki iz kopnega sveta prihajajo v večno zimo in so lahko žrtve presenečenja.

V statistiki so zajeti tudi Američani. Razen sedmih mrtvih so imeli veliko škode na električnih daljnovodih. Nabralo se je je za 2216 000 USD, uničenih pa je bilo med drugim precej naprav na žičnicah. Sedanji predsednik komisije za reševanje iz plazov IKAR dr. F. Valla si močno prizadeva, da bi nesreče obdelali zares dosledno in realistično. Vendar je to trenutno še docela nemogoče, saj mu vsak delegat prinaša različne podatke. Neke skupne osnove ni, predvsem pa tudi manjkajo podatki o številu tistih, ki se pozimi

podajajo v gore. Še bolj manjka podatkov o primerih, ki niso terjali smrtnih žrtev. Nekateri države o njih sploh ne poročajo, čeprav jih Francozi, Avstrijci in mi vedno in dosledno navajamo. Vzrok nedoslednosti je v tem, da za večino teh primerov sploh ne zvemo, pa je statistika zaradi tega pomanjkljiva in napačna.

LAVINSKE ŽOLNE

Na področju uvajanja in rabe lavinskih žoln smo se zadržali pri dveh problemih. Prvi je ta, da mora preventiva vedno in povsod opozarjati uporabnike žoln, da jih *nosijo na telesu*, ne v nahrbtniku. Biti morajo *vkjučene, uporabljati pa morajo dobre, neiztrošene baterije*. Stvar zahteva zlasti pri skupinskih pohodih odločno disciplino in ustrezne ukrepe vodje, organizatorja. Ljudi brez žoln sploh ne bi smeli pustiti na turo. Vodja skupine se mora pred odhodom prepričati, če so aparati vključeni in na pravem mestu.

Drugo so raziskave in razvoj žoln na zelo visokih frekvencah, v decimetrskem valovnem območju. Obeti niso slabi, vendar še ni aparatov za medsebojno pomoč, kot so sedanje lavinske žolne pieps, baryvox, ortovox in ARVA 4000.

Z letošnjim letom morajo izdelovalci preiti na izdelavo žoln, ki bodo delale zgolj na frekvenci 457 kHz. Med dobrimi, pa vendar ne predragimi žolnami te vrste je sedaj že tudi nova žolna firme Ortovox, tip F1-plus. Opremljena je z zvočnikom, na voljo pa so še slušalke in optični ka-

zalnik. Ta žolna ima vgrajen še sprejemnik na 398 kHz, ki rabi za iskanje »pobeglih« ali v plazu zasutih smučí. Seveda morajo biti opremljene z ustreznim oddajnikom. Obiti so, da bo nekaj žoln F1-plus nabavila KVIZ za potrebe svojih tečajev ter jih za odškodnino tudi izposojala.

KSP-IKAR bo v sodelovanju s Komisijo za opremo UIAA pričela uvajati kakovostni znak za lavinske žolne. Lahko pričakujemo, da bo to najkasneje leta 1991.

HELIKOPTERJI IN PSI

Šestjezični slovar izrazov o snegu in p'azovih je sedaj že skoro nared. Posnet je na disketi, vsebuje okrog 1400 izrazov ter čaka še na zadnjo korekturo, preden gre med ljudi.

Na zasedanju smo obravnavali tudi vzgojno delo komisije. Kaže, da bomo leta 1991 priredili simpozij po ameriškem vzorcu (avalanche-shop). Če bo mestna uprava v Grenobleu prevzela patronat, bo na se-dežu ANENA (Association Nationale d'Etudes de la Neige et d'Avalanches). Teme bodo praktične: reševanje, delo z lavinskimi žolnami, preizkušanje trdnosti snežne odeje, lavinski psi in podobno.

Novosti smo zvedeli tudi s področja reševanja z lavinskimi psi.

Švicarski tovariši so s preizkusi (ki pa še niso zaključeni) ovrgli trditev, da prelétí helikopterja tolikanj »zapečatijo« pore na plazovini, da onemogočijo delo lavinskih psov. Videti je, da to sploh ne drži in da helikopter lahko pomeni motnjo za psa le tedaj, če hkrati z njim »prečesava« plaz.

Dolgoletni voditelj šole lavinskih psov v Andermattu T. Grab je tudi opozoril, da so rezerve za večjo učinkovitost lavinskih psov skrite v načinu vzgoje. Zagovarja udeležbo psov 1. razreda na ponovnih tečajih, ki dajo izkušnje predvsem vodniku, da zna bolje izkoristiti znanje svojega štirinožca. Trenutno navodilo se glasi: po izpolnitvi pogojev za vstop psa v 1. kakovostni razred naj vodnik prihodnje leto opravi samo preizkus znanja, čez dve leti pa spet popoln tečaj, kar naj vodnik ponavlja, dokler pes ne doseže 10 let, ko je po pravilu skorajda že za v pokoj.

Za tiste, ki bodo letos morda še smučali v Švici, navajam še telefonsko številko, na kateri dobe zainteresirani smučarji (planinci) podatke o stanju snežne odeje in napotke glede plazov. Številka se je spremenila in je odslej 187.

MRTVAŠKA GLAVA V TRANSVERZALNI KNJIŽICI

STRELJANJE NA PLANINSKIH POTEH

MOJCA ŽEBALJEC

Sončnega pomladanskega 18. marca 1993 sva se s prijateljem odločila prehoditi del transversalne poti od Postojne do Pivke, in sicer s pomočjo vodnika po transversali iz leta 1988. To naj bi bila šesta popravljena in dopolnjena izdaja, kupila pa sem ga pred pol leta.

Od Postojne naju je pot vodila najprej do koč Mladika. Ker terena nisva poznala, sva upoštevala opise v vodniku.

Takoj ob vstopu na to območje se srečash z vojaškimi tablamí. Ni naju mikalo hoditi po tem terenu, zato sva šla naprej po javorniški cesti in iskala primeren odcep poti na desno. Žal je bil edini tak odcep označen s tablo »Za tujce prepovedano«. Tako sva zavila tja in po petsto metrih naletela na starem borovcu na markacijo.

Torej bo to le prava smer, sva si mislila in nadaljevala pot. Markacij sicer ni bilo skoraj nič, vendar sva izkušena v takšnih turah in sva obdržala pravo smer. Naivno sva si mislila, da se oddaljujeva od vojaškega terena in da transversalna pot že ne bi vodila po takih območjih. Čudila pa sva se, kako da ni markacij tam, kjer

bi bile najbolj potrebne, to je na križiščih poti.

Ko se je pot začela vzpenjati, so markacije postajale pogostejše. Postala sva boljše volje in se odločila za malico. Med malicanjem pa sva zaslišala streljanje. Vsak domačin bi vedel, da se mora v tem primeru obrniti, saj nadaljevanje transversalne poti vodi po goličavi le nekaj deset metrov pod tarčami. Midva pa sva brezskrbno nadaljevala svojo pot. Pogovor je tekel tudi o streljanju, sicer pa je bil ti-pično planinsko obarvan.

Zakoračila sva na planjavo in precej nižje od poti zagledala tablo, pa se, žal, nisva potrudila do nje, ampak odšla naprej po poti. Markacije so se zopet izgubile, zato sva hodila hitreje in pozorno iskala pot, ki naju je pripeljala v manjši gozdiček. Tam je bilo vse polno podrtga drevja, zato sva pot obšla z rahlim vzponom na hrib. Sama sem se hitro vrnila na stezo, prijatelj pa je hodil malo višje. Ravno me je spraševal, če vidim kje kakšno markacijo, ko je švистnilo tik nad najinima glavama. Ni bilo časa niti za presenečenje. Pognala sva se navzdol v borov gozdiček in se skрила za deblo, kajti izstrelki so leteli nad najinima glavama v vrh hriba, pod katerim vodi pot.